

SPOMEN PLOČE U SVIJETU LITICA

»Nehaj-grad — Ultima Thule na drugom kraju svijeta. Na tri crna konaka nijedne spomen-ploče, spomen-kuće ni spomen-zabata. Da: pokoji znak o pre-ranoj smrti. I samo jedan znanjem o šumama stekao pet redaka enciklopedijskih. Tu počinje kozmos, počinje Nomadija s arhajskim obzorjem biblijsko-deseteračkim. Da: bje i zvjezdani časak zastava... Jakost krša i krepke strmine. Okomcima strše crne smreke u koje slijeću crni kosovi. Dolje na modrini potopljenih mrtvaja bespokojne vrulje: oko njih otoci i grede u bijeloj kozmičkoj pustoši kao krajolici neke mrtve zvijezde.« (Burobran, str. 98 i 99)

I dugo govorismo o potrebi znaka ljudskog vremena u kozmičkoj pustoši Velebita. Šime, čovjek od pera i čovjek od akcije, pokrenuo je Jablančane, Senjane.

Oživjelo Podgorje, nakon raspa u doba Turaka, prvi put ulazi u književne obzore zahvaljujući Senjaninu Vjenveslavu Novaku. Novakovo slavlje — svjetlucanje nade u već drugi put zamrloj podgorskoj krajini. Ipak, čini se u znaku novog buđenja.

»Život ljudi u Velebitu mogao je održati krajnje siromašan narod, a moći će ga, na drugoj razini i u drugom obliku, održavati bogata nacija budućnosti.« (Svijet pod listincem, str. 50)

Prvo slavlje pripada Senjaninu Novaku.

To je tek jedan od tisuća potrebnih trenutaka.

Zato bismo bos i zavjetno prohodili gore da upišemo riječ koju očekuju stoljeća.

Pod ovom tvrdom gorom evo znaka naše etničke i duhovne opstojnosti: svijetle točke nasuprot tami stoljeća, nasuprot valjanju kiklopskoga kamenja na rubu egzistencije u potpunoj bezimnosti...

Sl. 178 — Uz poprsje Vjenceslava Novaka u Jurjevu na obali 1980. Od lijeva na desno: A. Barbić, V. Novak, B. Prpić, M. Vučetić, književnik Sime Vučetić — predsjednik DKH, dr. Silvije Novak, I. Legac, P. Vukelić, K. Baranjac, A. Kovač, D. Pupčević, A. Glavičić i V. Jurčenko

Ovim je kulturnim činom za jednu ljudsku vječnost sjedinjen podgorski čovjek, velebitski kamen i hrvatski književnik Vjenceslav Novak. I to u znaku vrijednosti a one su za sve i za svakoga.

Novakovo djelo i ovaj spomen na nj živi je dio onog što nas veže, što nas i danas ovdje okuplja. To je naše biće sabrano u jeziku, naše zajedništvo u književnom činu.

Novak je zaustavio za naše skupno pamćenje dio gigantskih napora podgorskoga čovjeka u otimanju naviješe... Stotine i stotine stranica Novakova djela posvećene su ovom našem Podgorju. I bez obzira na nejednake domete Novakove riječi, bez obzira na to što je dio njegovoga vidika — viđenje izvana, neprijeporno je da je upravo Novak podgorski svijet, podgorski etnos kao dio hrvatskoga naroda izveo iz anonimnosti arhajskog, biblijsko-deseteračkoga svijeta i uveo ga u hrvatsku književnost, u naš kulturni obzor.

Izgubivši u tami stoljeća iskre samosvojne kulturne tradicije u znaku Humačke ploče i Stipka Radosalića, u znaku dodira s dalmatinskom kulturnom tradicijom, današnji podgorski svijet, tjeran nuždom opstanka pomiče se prema zapadu prostranom dinarskom nomadijom.

Novak je umio naslutiti iskonske energije neobranoga podgorskoga puka, što je, krajnje siromašan, bio stoljetno sredstvo tuđih nauma, tuđi vojnik i tuđa mišica... I tek je za naše oslobodilačke borbe postao svjestan svoga pravog bića i slio svoje goleme energije u vrijeme svoje povijesti. S Novakovih stranica prilaze nam šegote i Štokići; Stračevići, Turine i Karlići; Dragičevići, Samardžije i drugi: s tih nam stranica prilazi siromaštvo i tuga

Sl. 179 — Otkriće spomen-ploče V. Novaku na kući Turina u Jablancu 1980. — Od lijeva na desno: književnik Šime Vučetić, dr Stjepan Vučkić, Mirjana Barčanac i David Pupčević.

U OVOJ KUĆI OBITELJI
TURINA BORAVIO JE PO-
VREMENO OD 1885. — 1900,
NALAZIO MIR I NADAHNUĆE
ZA PISANJE PODGORSKIH RO-
MANA I PRIPOVIJESTI
HRVATSKI KNJIŽEVNIK
VJENCESLAV NOVAK

Mjesna zajednica Jablanac, 1980.

*Tekst spomen-ploče
na kući Turina:*

Sl. 180 — Književniku Vjenceslavu Novaku u zaljevu Zavratinica kod Jablanca, na mjestu »Vencino počivalište« postavljena je 1980. spomen-ploča

OVDJE U ZAVRATNICI
 PISAO JE POTKRAJ XIX STOLJEĆA
 U OSAMI DJELA HRVATSKI KNJIŽEVNIK
 VJENCESLAV NOVAK
 1859 — 1905.
 ZBOG ČEGA JE PODGORSKI PUK TO MJESTO NAZVAO
 » VENCINO POČIVALIŠTE «
 SPOMEN PLOČU POSTAVLJA
 DRUŠTVO KNJIŽEVNIKA HRVATSKE
 1980.

Sadržaj spomen-ploče u Zavratinici:

Sl. 181 — Otkriće spomen-ploče književniku Vjenceslavu Novaku u zaljevu Zavratinica 1980. Snimio A. Glavičić

AL SIG. VICENZO POTVALISSE
NELLA SCELTA LOCALITÀ
VICENZO POTVALISSE
1888 - 1988
QUESTO SPAZIO SE RIGUARDA È IN PIENO NOSTRO
VICENZO POTVALISSE
OPERA - LUGO POSTALICA
SOCIETÀ ENCELLENTI S.p.A.
1988

Sl. 182 — Prigodna riječ književnika Šime Vučetića, predsjednika DK Hrvatske uz otkriće spomen-ploče književniku Vjenceslavu Novaku u Zavratici 1980.

neumitnoga potucanja po svijetu, ali još više golem napor čovjeka da se dovine sretnijem životu; prilazi nam ponos, bistrina i poštenje, čovjekova drama i iskra pjesništva u srcu...

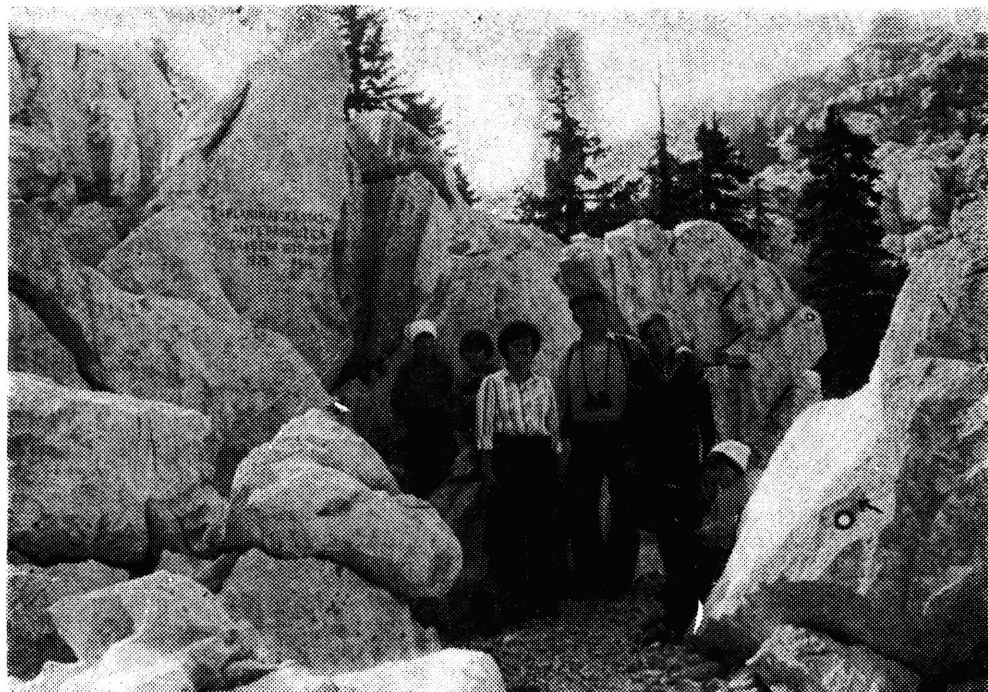
Od siromaštva stvoriti bogatstvo: u siromaštvu otkriti bogatstvo — to je znao Novak i svaki pravi čovjek ovog tvrdog Podgorja...

Ova brda nad nama, ove goleti i more s otočjem čine nam se pusti, ali mnogi bdiju nad njima, živa im misao ovud tumara, oplođuje smislom gorostasne litice. I živa ruka opet podiže očinski dom, premošćuje pustoš kamena. Iako je u nama još uvijek strah da život uzmiče s ovog jakog krša, sretni smo kad vidimo kako čovjek diže svoje kućište, kako obnavlja svoju didinu.

I ovo naše slavlje jest dragocjena iskra što će ogrijati mnogo kojeg čovjeka dok bude čitao ovaj živi zapis. I ova ploča pred nama potvrda je smisla mnogoput neizvjesna čovjekova hoda pod zvijezdama.

Za nju budimo zahvalni podgorskom puku i Vjenceslavu Novaku, Senju, koji ga je rodio, Jablancu, koji mu je bio oaza počitka. Budimo zahvalni i Društvu književnika Hrvatske, osobno njegovu predsjedniku Šimi Vučetiću, a tako i Gradskom muzeju Senj, Mjesnoj zajednici Jablanac i podgorskom sinu, poticatelju i piscu Šimi Balenu.

Nek podgorski svijet ovu ploču prihvati i obnavlja kao neizbrisiv znamen svoje samosvijesti i svoga konačnog ulaska u povijesnu sudbinu svoga naroda.

Sl. 182a — Senjski planinari uz spomen ploču ing. Anti Premužiću zaslužnom šumaru i graditelju velebitne »Premužićeve staze«, — velebitske transverzale. Snimak iz 1981.